Це зовсім не казка. Я просто знаю, про що співали клопітливі синички, шелестіла яблунька своїм листям, віяв вітер, та вуркотів смугастий кіт з оксамитовими лапами, і пищала гострозуба миша.

Ну, а що робили діти, вони мені самі розповіли...

А я розповім вам. Хочете?

Отій яблуньці, що росла в саду за великою клумбою, здавалося, що її всі люблять. Коли її посадили хлопчики й дівчатка в червоних галстуках, вони сказали малятам:

— Дивіться, це буде ваша яблунька. Любіть її, поливайте, бережіть!

Це чула сама яблунька, і про це чули пташки, бо теж полюбили її, інакше вони б і не літали над нею. Сонечко особливо ласкаво пригрівало яблуньку, а вітер дуже любив жартувати з її легеньким листям.

Як приємно і добре жити, коли тебе всі люблять! Яблунька дуже швидко росла і стала стрункім, пишним деревцем. Незабаром на ній уже мали з’явитися яблучка.

— Ще один рік! Ще один рік! — казали старші діти, а малята, поливаючи її, теж повторювали:

— Ще один рік, і на нашій яблунці будуть яблука.

Малята — хлопчик і дівчинка — дуже дружили між собою і скрізь бігали вдвох, а коли й сварилися, то зовсім-зовсім не надовго. А як хто з них бачив щось цікаве — одразу кликав другого. Адже самому не так приємно дивитися, як разом.

Цікавого взагалі багато на світі, особливо влітку, коли скрізь можна бігати.

От вони вибігли якось у сад, і дівчинка відразу побачила, що на їхній яблуньці стрибають пташки. Тут були дуже симпатичні довгохвості пташки в чорних шапочках і чорних галстучках на жовтій грудці і зовсім невеличкі — блакитні. Таких діти раніше не бачили, а може, просто не приглядалися.

— Тихше! Тихше! Не злякай,— зашепотіла дівчинка. — Дивись, як вони стрибають з гілочки на гілочку, як перекидаються! Вони прилетіли до нашої яблуньки і бавляться. Я б хотіла, щоб вони завжди тут жили!

А то була зграйка різних синичок. Вони залетіли по дорозі в цей сад, і він їм дуже сподобався, особливо яблунька, хоча на ній ще не було яблучок. Пташки зовсім не злякалися дітей, вони продовжували стрибати і цівікати:

— Ціві-зіні, ціві-зіні!

І це означало:

Як нам добре! Небо синє!

Світить сонце золоте,

Мила яблунька росте!

Навколо яблуньки ще кружляли білі метелики, і спочатку синички вирішили, що це квіти, бо крила метеликів були схожі на пелюстки квіток. Але ж квіти завжди стояли на одному місці — он і півонії, троянди нікуди не рушали з клумби, а метелики швидко літали одна із синичок сказала подругам:

— Ні, це теж пташки! Вони ж літають!

— Але ж вони весь час мовчать! — заперечила її подруга.

Справді, білі метелики літали зовсім мовчки, а яка ж пташка може втриматися від пісні, особливо коли такий хороший сонячний день!

Проте метелики їм не заважали. Навпаки, вони самі ніби лякалися пташок, бо коли синичка наблизилася до одного з метеликів — він швидко упав на землю і лежав якусь мить непорушно, удаючи неживого.

— Я спіймаю його в мою колекцію! — закричав хлопчик.

— Не треба! — схопила його за руку дівчинка. — Він такий гарний, хай літає. Бач, як інші метелики в’ються навколо яблуньки. Мабуть, вони люблять її так само, як і пташки.

Хлопчик і дівчинка побігли навколо яблуньки й заспівали:

Яка хороша яблунька

В саду у нас росте,

І з нами усміхається

Їй сонце золоте!

Які веселі пташки

На гілку з гілки — плиг!

І ми, хоч невеличкі,

Та дуже любим всіх!

Метелики легесенькі

Кружляють в вишині,

І дуже-дуже весело

Усім, тобі й мені!

І тут раптом війнув вітер. То собі віяв тихенько, злегка, просто бавився і розмовляв з листям, а то ніби розсердився. Листя трохи не заплакало:

— Він нас позриває. Він нас рознесе. Не треба! Не треба!

— Ач, навіжений! — заметушилися синички. — Хіба не знає, що зараз літо і нічого йому свою силу показувати!

І діти злякалися.

— Чого це знявся вітер? Ще нажене хмари, і треба буде йти в кімнату.

І справді, їх одразу ж покликали додому.

А вітер шумів і приказував:

Проженіть метеликів — шу-шу-шу!

Я їх коло яблуні не лишу!

— І що він меле! — засміялася одна із синичок. — Кому заважають такі гарні метелики!

Метелики ж, як почули, одразу поховалися під яблуневе листя, щоб їх ніхто і не помітив.

Вітрові навіть прикро стало! Ніхто його не бачить, ніхто не розуміє.

Він зітхнув сумно і полетів туди, де сад був старий, глухий. Між великими дубами, берестами, кленами з товстими стовбурами і порепаною корою росли кущі шипшини, терну, і дітям здавалося, що то справжній ліс.

Там жили підстаркуватий дядько дятлик і стара бабуся сова — серйозні, поміркувані птахи. Вітер і хотів їм поскаржитися.

Ну, бабуся сова, звичайно, спала. Вночі в неї завжди було безсоння, і вона вилітала на лови, а вдень спочивала.

А працьовитий дядько дятлик, як завжди, був зайнятий. Він стукав по стовбуру дерева: "Тук! Тук!" Може, кому здавалося, що він просто розважається, а це він своїм міцним дзьобом видовбував різну комашню.

— Не заважай, не заважай! — сказав він вітрові на його мову. — Ти завжди шумиш, репетуєш, а в мене он діла невпрогорт! Бачиш, як короїди кору точать!

— Але ж яблунька там молода така і синички теж молоді, перше літо живуть, нічого не знають, — хвилювався вітер, —— А метелики літають, і всі думають, що коли вони красиві, так від них і лиха бути не може.

— А так там синички! — сказав дядько дятлик. То хай вони й доглядають яблуньку! От закінчу це дерево чистити і полечу їм скажу. Не можу ж я свою роботу покинути!

Ох, він не подумав, поміркований дятлик, що інколи треба відірватися від свого діла, щоб навчити молодшого*

* * *

Синички в цей час стрибали собі, цівікали, а потім сіли спочити на вершечку яблуньки. І саме в той час забігли у сад з вулиці два хлопчиськи.

Нікого нема! Давай тут постріляємо! — зрадів один з них.

— Дивись, синиці на яблуньці! — штовхнув його товариш.

— Влучимо чи ні?

— Звичайно!

І, уявіть собі, вони вийняли з кишень рогатки, оглянулися, чи ніхто не бачить, і почали цілити в маленьких синичок.

— Раз! Готово! — закричав один, натягнувши резинку і випустивши камінець. Але добре, що цей лихий хлопчисько був просто хвальком. Він не влучив. Його камінець ледь зачепив синє крилечко.

— Он! Ай! запищали синички.

— Тікайте! Тікайте швидше! — почули вони. То кричав дядько дятлик, у якого, нарешті, була перерва в роботі.

Вмить усі пташки розлетілися в різні сторони. Чи до того тут уже було дятликові, щоб навчати синичок! Добре, що самі живі залишилися. Далі, далі від цього саду!

Лише десь далеко за містом синички знову злетілися в свою зграйку.

— Ніколи, ніколи не будемо туди літати! — хвилювалися синички в чорних шапочках і чорних галстуках. — Там можна зовсім загинути.

— Як шкода, там було так добре! — сказала маленька блакитна синичка.

Є и інші сади,— заторохтіла сорока, яка завжди чула все, що говорять навколо. — А про цей треба всіх сповістити, хай туди не літають, хай десятою дорогою обминають, коли там такі лихі хлопчаки.

І вона на своєму хвості рознесла скрізь ці жахливі новини. Лиха слава не лежить, а швидко біжить. Скоро всі пташки навкруги знали, що в тому саду, де росте молода яблунька, яку так старанно доглядали хлопчик і дівчинка, з’явилися хлопці з рогатками і трохи не забили синичок. Ну й, звичайно, туди ніхто не хотів більше залітати.

Другого ранку прокинулася яблунька, а пташки не щебечуть над нею... І стало їй сумно-сумно... Самі метелики лишилися коло неї. Але ж вони не співали, не цвірінчали, а хазяйновито, як дома, почали влаштовуватися під яблуневим листям.

Метелики мовчали, та були задоволені, що пташки їм не заважають. І вони, напевно, вирішили оселитися тут надовго.

Білий метелик сів І почав вищипувати на кінчику черевця іржаві волосинки — на сонці вони відливали золотом, і, напевно, тому цих метеликів звали золотогузками. Кожна золотогузка з цих волосинок робила постільку і клала в неї купочкою свої яєчка. Прилетіли ще метелики: одні — сірувато-коричневі, інші — бруднувато-білого кольору. То були непарні шовкопряди. Сірувато-коричневі, як скажені, кружляли над яблунькою, ніби виглядаючи, де краще оселитися, а білі були ліниві, неповороткі. Вони почали робити гнізда, як і золотогузки.

Яблунька на це не звернула уваги. Звичайно, їй було б приємніше, коли б гніздечка вили її милі синички, які так привітно цівікали, а не мовчазні метелики. Та що вона могла зробити? Вона тільки ледь-ледь зітхала.

Дядько дятлик спокійно собі працював у старому саду і не хотів залітати туди, де трохи не загинули синички.

Отак і лишився молодий сад без пташок...

Якось вранці непомітно з яєчок вилізла волохата з чорними плямами на спині гусінь, повернулася туди-сюди і полізла по гілці.

— Вилазьте, вилазьте швидше! Нікого нема,— зашепотіла вона коло інших гніздечок, і з них теж повилазила така самісінька гусінь.

— Їсти, швидше їсти! — засичали вони всі.

І... який жах! Гусінь почала гризти яблуневе листя.

— Ой, ой! Що ви робите? — затремтіла яблунька. — Рятуйте! Рятуйте мене! Пташки, летіть до мене швидше!

Але пташки давно вже не прилітали до неї, і вона сумно похилила свої віти.

Хто б міг подумати, що ці гарні тихі метелики заподіють їй таке лихо?

Гусениці вважали себе цілковитими хазяйками на дереві, гризли досхочу листячко і, почуваючи наближення осені, пряли собі великі гнізда на зиму. Так, гусениці влаштовувалися надовго. Коли б вони не були зайняті цією справою, вони б, напевно, все листя обгризли. Та

незабаром листя взагалі почало опадати з усіх дерев, бо надходила осінь. І ніхто не помічав, що робиться з яблунькою.

А тим часом наближалася холодна зима.

Отак і лишилася яблунька зимувати з непроханими гостями і з жахом думала: "А що ж буде повесні? Адже у неї мусять бути вже яблучка! Невже її ніхто не врятує?.."

* * *

Ой, яка люта зима була цього року!

Були навіть такі дні, коли хлопчика і дівчинку не випускали гуляти. Хлопчик сердився, супився. Але прибігала дівчинка, вони сідали біля вікна і, приплюснувши носики до шибки, дивилися, що робиться надворі.

А вікно виходило в сад, і там усі клумби, всі стежки-доріжки, лавочки, альтанки були занесені снігом, і на всіх гілочках лежав сніг. Дерева були дуже красиві в цьому сніговому блискучому вбранні.

— Бачиш,— сказала дівчинка, — он наша яблунька. Хоч би вона не замерзла.

— Ні, вона в снігу, як у шубі, — мовив хлопчик.

— А он бачиш,— продовжувала дівчинка,— пташки прилетіли, посідали на гілочку, щось шукають. Може, це ті самі синички, які стрибали на ній влітку. Я їх бачила лише один раз, а потім вони зникли...

— Вони, мабуть, полетіли тоді в поле або в ліс,— сказав хлопчик,— а тепер холодно, вони й повернулися ближче до нас.

І, ви знаєте, хлопчик не помилився. Синички, вівсянки, чижі, усі дрібні пташки, які не відлетіли у вирій, намагалися взимку бути ближче до людських осель.

— Мабуть, їм дуже холодно і голодно! — зітхнула дівчинка. — Адже під снігом нічого не знайдеш. Давай зберемо їм крихти, насіння.

— Зробимо поличку,— підхопив хлопчик, — і це буде їхня їдальня!

І хлопчик зовсім перестав супитися і сердитися, бо, коли зайнятий, нудьгувати ніколи. Цілий день вони робили вдвох з дівчинкою столик та поличку, одне слово — їдальню.

— А що їм їсти? Що їсти можна? — метушилася дівчинка.

Старші казали, що синичкам можна насипати конопляного сім’я, сушених ягід і навіть покласти шматочки сала і м’яса.

А кіт Василь, мабуть, образився, що сало дають не йому. Він закрутив пухнатим хвостом і пішов у свій куток, мовляв, і дивитися не хочу на такі збитки! І забурчав щось під ніс. Діти не розуміли його мови. Дівчинка сказала:

— Котику Василечку, тобі добре, тобі тепло, і ти такий ласкавий, а ми зробимо, щоб і пташкам було добре!

Мала думала, що кіт радітиме теж за пташок. Вона ще не знала його характеру...

Справді, в зграйці пташок, що залетіли до саду, були ті самі синички, які прилітали сюди влітку. Вони не впізнали садка в сніговому вбранні, так тихо-тихо було в ньому зараз. Синички стрибали по деревах, відшукуючи під снігом якогось черв’ячка, гусінь, торішню ягідку калини чи горобини.

Нічого не можна було знайти під цим холодним глибоким снігом. День був такий короткий, похмурий, без сонця. І синички заснули зовсім голодні.

Але другого дня найменша синичка зацівікала:

— Ціві! Ціві! Сюди! Сюди! І всі мерщій кинулися до неї.

На яблуньці висіла дощечка з покришкою. І на дощечці — скільки там було чудових пташиних страв!

А по доріжці, занесеній снігом, ледь тупали маленькі хлопчик і дівчинка у великих валянках і несли ще їжу.

* * *

Як приємно розповідати про хороше! Синички розцвірінькали усім своїм подругам, усім іншим пташкам про хороших маленьких дітей, які не забувають щодня виносити їм їсти.

Старий дядько дятлик недовірливо похитав головою, але пересвідчився в цьому сам. Навіть стара бабуся сова прилітала подивитись. Правда, було вже зовсім поночі — усі пташки спали, і їдальня була порожня. Та сова не образилася. Однаково вона цією дрібницею не наїлася б!

Хоч хлопчик і дівчинка дуже раділи, що пташки тепер днюють і ночують у їхньому садку, а все ж дівчинка турбувалася.

їм уже не так голодно, але холодно! Особливо вночі!

— Може, зробити їм, крім їдальні, ще й спальню? — засміявся хлопчик. Адже роблять шпаківні, чом не зробити житла для синичок?

Це вже була важча справа, тим більше, що старші брат і сестра були дуже зайняті своїми шкільними уроками. Але в неділю все ж таки почали пиляти, збивати і клеїти. їм допомагали не лише хлопчик та дівчинка, а й ЇХНІ маленькі товариші. Усім подобалося робити спальні для пташок.

— Повісимо і на нашій яблуньці,— сказала дівчинка,— хай синички оселяться в ній на літо.

Діти повісили синичники на яблуньці та на інших деревах, і синички вже добре знали свою любиму яблуньку.

Незабаром прилетів дядько дятлик, зосереджено постукав дзьобом по стовбуру.

— Почистити, почистити треба! — сказав він і показав, як треба і взимку в корі дерева відшукувати різну комашню, гусінь тощо. Він летів попереду, із своїм довгим серйозним дзьобом, як строгий учитель, а за ним синички, як метушливі школярочки.

— Ай-яй-яй! — похитував головою дятлик. — Скільки гнізд з яєчками! Ану, мерщій роздовбуйте їх!

Та багато непомічених ще лишилося під снігом...

* * *

Яблунька дрімала цілу зиму, але крізь сон чула,— пташки цвірінькають і тихенько наспівують. Може, це тільки сниться, а насправді вона прокинеться і знову побачить, як противна волохата гусінь обгризає її листячко?

Крізь сон вона чула — метушаться діти, сміються, сперечаються.

"Мабуть, уже скоро-скоро весна.., Усі веселі", — думала вона і чула, як у неї на гілочках набухають бруньки, бо справді вже ставало тепло і наступила весна.

— Телегіз! Телегіз! Покинь сани, бери віз! — раптом почула вона зовсім веселу пісеньку. Прокинулася і побачила: справді, літають і співають свою весняну пісеньку клопотухи-синички.

Цією пісенькою синички споконвіку сповіщали людей, що вже весна. Вони були певні, що без цієї пісні ніхто и не здогадався б покинути сани!

Як їм було весело! Кожна пара синичок уже нагледіла собі будиночок, який зробили діти, і тепер клопоталася, щоб натягати туди соломинок, моху, вовни, зробити там кубелечко та покласти, як буде зовсім тепло, яєчка.

Дівчатка помітили це і нишком клали під яблунькою шматочки вати и різні клаптики в'д платтячок, які шили своїм лялькам. Це ж далеко цікавіше, ніж гра в ляльки Живі пташки, їм можна насправді допомагати!

Та пташкам треба було не тільки допомагати, а й берегти їх.

Зовсім рано, коли ще всі спали, одна синичка прокинулася і спустилася на землю. Яблунька побачила, як до пташки підкрадається нечутними кроками смугастий, пухнастий кіт Василь. Ой, як вона злякалася за маленьку!

І вітру не було, щоб дужче зашарудів торішнім листям. Кіт роззявляв жадібно пащу, зелені очі в нього горіли, а вуса так і ходили: вгору та вниз, вгору та вниз. Зараз він був зовсім не схожий на того лагідного кота, з яким любила бавитися дівчинка, а на лютого хижака.

Ще мить — і кіт схопив би необережну пташку. Але порятунок прийшов несподівано.

— Кіт! Василь! Ах ти, негіднику! — залунав знайомий голос. То хлопчик вибіг у сад і побачив, що збирається робити їхній улюбленець.

— Ач, який ти! — обурилась і дівчинка. — Ми тебе за хорошого мали, а ти на пташок полюєш! Твоє діло — миші, а до синичок — зась! Іди геть із саду! Сюди тобі пропуску не дано!

І вони вигнали засоромленого кота із саду. Він пішов сердитий і бурчав голосно:

— І сало для них, і все для них, а мені — миші? Самі мишей ловіть.

Це почула миша, яка жила в садку.

— Дуже добре,— пропищала вона, — а то й прогулятися, весняним повітрям подихати не можна, поки цей ненаситний звір бродить по саду. — І вона вилізла із своєї темної нори, в якій зимувала, і оглянулася навколо.

Ця гострозуба миша жила тим, що витягала з землі жолуді, які посадили діти, щоб виросли дубки, гризла стеблинки рослин, гризла кору дерев, усім заздрила і зневажливо пищала про всіх і про все:

— Хай інші працюють, а мені небагато треба... трошки там, трошки тут — з мене досить. — І вона безсоромно тягла, що їй зовсім не належало, так само, як і її сестри — польові і домові миші.

Вона зовсім знахабніла, ця миша. Їй, бачите, сподобався будиночок на яблуньці, де оселилися дві веселі синички. І коли ті десь літали, вона тихенько залізла в нього і вирішила звідти не вибиратися.

— Чудова квартира,— пищала вона,— саме для мене, мені небагато треба!..

Увечері прилетіли синички.

— Цві! Цві! — зацівікали вони стурбовано.— Хто в нашій хатці?

— Хи-хи! — захихикала миша і показала гострі зуби.

Злякані і схвильовані вкрай синички швидше подалися до дядька дятлика.

— Яке нахабство! — обурився він. — Негайно треба сказати бабусі сові — миші бояться її найдужче. Ач які!

Бабуся сова саме збиралася на лови. Вислухавши дятлика і синичок, вона так заблимала круглими очима, що синички перелякалися і сховалися за дятлика.

— Цю мишву треба нищити, нищити, нищити! — проговорила сова, замахала великими крилами і полетіла покарати нахабну загарбницю.

Миша, прогнавши синичок, спокійно висунулася і задоволено оглядала все навколо.

— А! Ось вона! — почулося раптом, і не встигла вона сховатися, як гострі пазури схопили її. Над нею заблищали круглі очі — і вона навіть не писнула, як сова потягла її в своє дупло.

Розчулені синички з радістю повернулися в своє помешкання.

Треба було поспішати,— адже ж весна, справді весна наступала!

— А! Вже весна! — прошепотіла гусінь у своїх гніздах і одна по одній почала виповзати і підкрадатися до бруньок.

— Дивись! Дивись! Гусінь!—закричала перелякана дівчинка. — Вона їсть бруньки! Що нам робити? — і вона побігла покликати старшого брата.

— Рятуйте! Рятуйте! — замахала в розпачі гілочками яблунька. — Адже в мене мусять бути цього року яблучка! З бруньок будуть квіти, а з квіток яблука. Діти так гляділи мене, що ж я їм подарую!

Гусені було байдуже і до квіток, і до яблук, і до дітей. Та тільки підкралася одна гусениця, велика, волохата, до яблуневої бруньки, як маленька блакитна пташка міцно дзьобнула її.

— Рятуйте! Рятуйте нашу яблуньку! — закричала смілива пташка. І всі синички накинулися на гусінь.

— Спасибі! Спасибі! — шепотіла яблунька, і, ніби в подяку, бруньки на ній розкривалися в чудесні рожево-білі пахучі квіти.

А діти сповістили всіх товаришів, зібрали відерця і вийшли другого дня із старшими збирати гусінь.

— Ну, ми проспали! — засміявся старший брат школяр.—— Синички за нас усю роботу зробили. От ваша яблунька і врятована. Тепер тільки обмажемо дерева, щоб комашня на них не лізла.

— Коли б не синички, яблунька загинула б, — сказала дівчинка.

— А коли б не ви, загинули б узимку синички. От як треба дружити: друзів берегти, а їхніх ворогів бити! — сказав старший брат. — За це яблунька подарує вам яблучка.

— А звідки ж узялася ця противна гусінь? — спитав хлопчик.

Як ходіла про все розповісти яблунька! І про красивих метеликів, і про гусінь, і про мишу, і про кота, і про лихих хлопчиків з рогатками! Вона все бачила і пережила сама.

І вітер бачив і знав. Він і зараз повівав і шепотів яблуневому листячку:

— Я ж казав, я ж казав...

Але, мабуть, і старший брат знав про все, бо він розповів докладно малятам, так само, як я вам.